

different forms of ownership.

Keywords: individual rationality, social rationality, private, public, community ownership.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Билимович А. Два подхода к научной картине экономического мира. Цит. по: «Истоки. Из опыта изучения экономики как структуры и как процесса». М.: Издательский Дом ГУ ВПЭ, 2006.
2. Ходжсон Дж. Скрытые механизмы убеждения: институты и индивиды в экономической теории. - Экономический вестник Ростовского Государственного Университета. Том 1. 2003, №4. с. 11 – 30.
3. Гайденок П., Давыдов Ю. История и рациональность: Социология М. Вебера и веберовский ренессанс. М.: Политиздат, 1991.
4. Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики. - СПб, издательская группа «Евразия». 1997.
5. Шумейкер П. Модель ожидаемой полезности: разновидности, подходы, результаты, пределы возможностей. Thesis, 1994, № 5, с.29-81. Национальный исследовательский университет «Высшая школа экономики».
6. Иноземцев В. Переосмысливая грядущее. Крупнейшие американские экономисты и социологи о перспективах и противоречиях современного развития. - Мировая экономика и международные отношения, 1998, №11. С.5-26.
7. Hodgson G. M. Journal of Economics Issues, 2000, June, Vol. 34, Issue 2. pp.317 – 330.
8. Райзберг Б., Лозовский Л., Стародубцева Е. Современный экономический словарь. – 2 изд., исправл. – М., Инфра-М, 1998.
9. Шаститко А. Модели рационального экономического поведения человека. - Вопросы экономики, 1998, № 5. с. 53 – 68.
10. Маркс К. Экономическо-философские рукописи 1844 года. Том 44. - Маркс К., Энгельс Ф. Соч., 2-е издание. М., Государственное издательство политической литературы. 1977.

УДК 332.122 (477.61/.62)

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ СХОДУ УКРАЇНИ

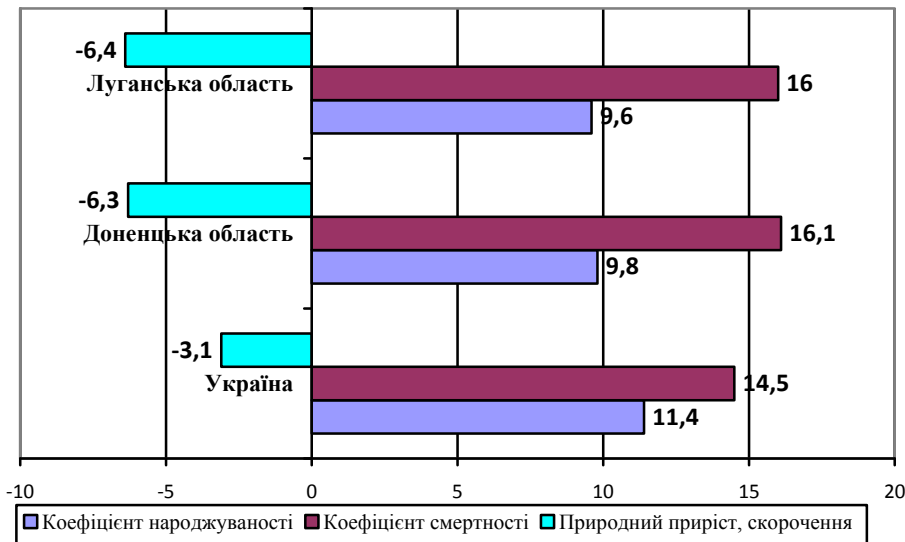
Кокора Н.В., науковий співробітник Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень в м. Донецьку

Стабільний соціальний розвиток сільських територій України є невід’ємною складовою економічного розвитку села і реалізації її потужного аграрного потенціалу. Враховуючи, з одного боку, поживлення державної політики щодо розвитку села, а з іншого актуалізацію питання про асоціацію України з Європейським Союзом і, як наслідок відкриття широких можливостей для реалізації сільськогосподарської продукції на європейському ринку, питання соціального розвитку сільських територій набуває актуальності і потребує ґрунтовного аналізу.

Відсутність єдиного системного підходу до трансформації і модернізації агропромислового комплексу України призвела до загострення проблем у соціальному розвитку сільських територій. Проблеми у соціальному розвитку сільських територій Сходу України загалом співпадають з проблемами в інших регіонах та в Україні, в цілому (погіршення демографічних показників, сільська бідність, безробіття, низький рівень заробітної плати, занепад соціальної та інженерної інфраструктур) але разом з тим мають свої особливості, пов’язані з тим, що східні регіони традиційно є територіями з високою концентрацією промислового виробництва у містах, а тому мають ширші можливості для відтоку трудових ресурсів із сіл у міста.

Вивченням питання соціального розвитку села займалися відомі українські вчені О. Бородіна [1], С. Біла [3], О. Бугуцький [4], М. Вдовиченко, Я. Жаліло [5], Г. Костромін, Г. Купалова [4], І. Прокопа [2], П. Саблук [6]. Вони займалися як розробкою підходів до соціального розвитку сільських населених пунктів, так і аналізом загальних соціально-економічних тенденцій на селі. Але в проведених дослідженнях недостатньо уваги приділено регіональним аспектам проблеми.

Метою наукової розвідки є аналіз стану та ключових тенденцій соціального розвитку сільських територій Донецької і Луганської областей, окреслення основних соціальних проблем українського села, надання пропозицій щодо їх подолання.

Джерело: Дані Державної служби статистики України, Експрес-випуск Демографічна ситуація в Україні в 2012 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Рис 1. Загальний коефіцієнт природного руху населення (на 1000 осіб) по Україні, Донецькій, Луганській областях у 2012 році

Останнім часом соціальний розвиток сільських територій Донецької і Луганської областей характеризується погіршенням демографічних показників, що негативно впливає на стимулювання економічного зростання. Слід сказати, що така ситуація зберігається в

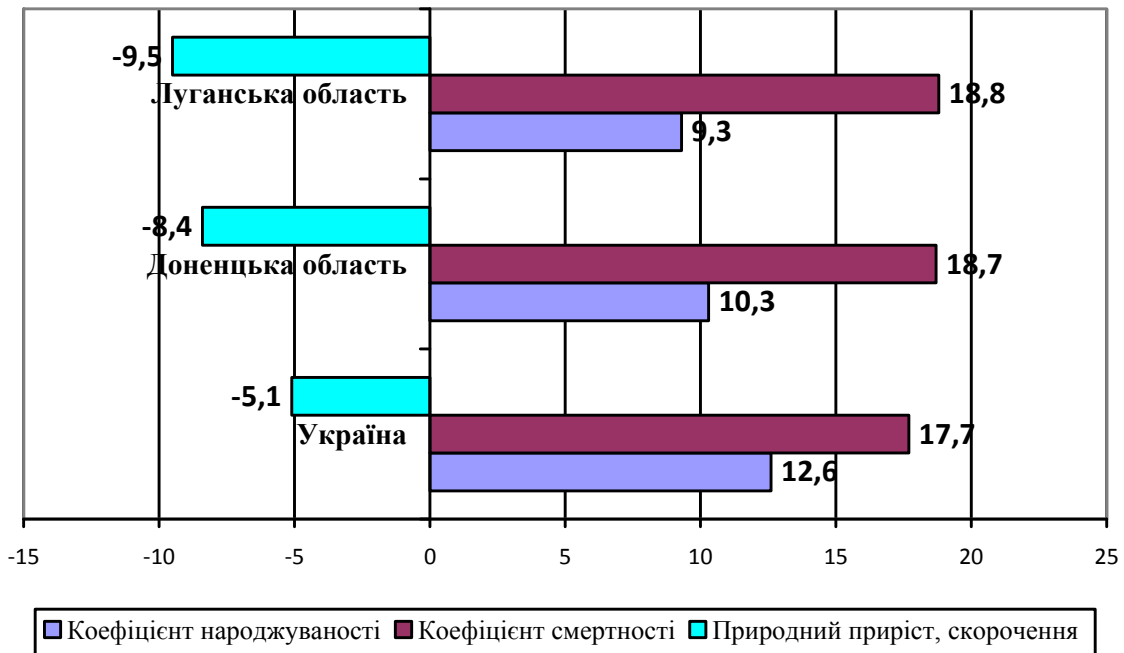
межа всієї держави. В Україні перспективою на майбутні двадцять років є «демографічна яма» у 5 млн. осіб за рахунок ненароджених дітей за 21 рік незалежності України. Так, за підрахунками Інституту демографії і соціальних досліджень ім. М.В. Птухи, чисельність українців віком до 25 років станом на 2010 рік була 13 млн проти 18 млн у 1990 році.

Разом з тим у східному регіоні не лише зменшується загальна чисельність населення, а відбуваються зміни у його структурі – старіння населення.

Демографічна ситуація, що у цілому склалася в Донецькій і Луганській областях набула кризового характеру. Як вже було зазначено вище, високими темпами відбувається процес постаріння населення. За підсумками Держкомстату України станом на 1 січня 2012 року питома вага дітей в Донецькій і Луганській областях у віці від 0 до 17 років залишається найменшою в країні і становить 15,1% і 14,8 % відповідно, високою залишається питома вага осіб старіше працездатного віку і становить 23,2 % в Донецькій області та 22,7 % у Луганській області.[7]

Не дивлячись на поступове збільшення рівня народжуваності, східні регіони мають нижчий за середній коефіцієнт народжуваності по Україні і залишаються серед регіонів аутсайдерів за цим показником. Так, якщо станом на 1 грудня 2012 року середній коефіцієнт народжуваності по Україні становив 11,4 на 1000 осіб, в Донецькій області він був на рівні 9,8 на 1000 осіб, в Луганській області 9,6 на 1000 осіб. При цьому, коефіцієнт народжуваності залишається набагато нижчим ніж коефіцієнт смертності, що не дозволяє забезпечити навіть просте відтворення населення (рис.1)

Високими темпами відбувається природне зменшення населення й сільських територій Сходу України. Показники скорочення сільського населення Донецької і Луганської областей більше ніж у 1,5 рази перевищують середній коефіцієнт по Україні. Так, якщо коефіцієнт скорочення чисельності сільського населення по Україні в 2012 році становив (- 5,1) на 1000 осіб то в Донецькій області коефіцієнт скорочення дорівнював (- 8,4) на 1000 осіб а в Луганській області (-9,5) на 1000 осіб (рис. 2).

Джерело: Дані Державної служби статистики України, Експрес-випуск Демографічна ситуація в Україні в 2012 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

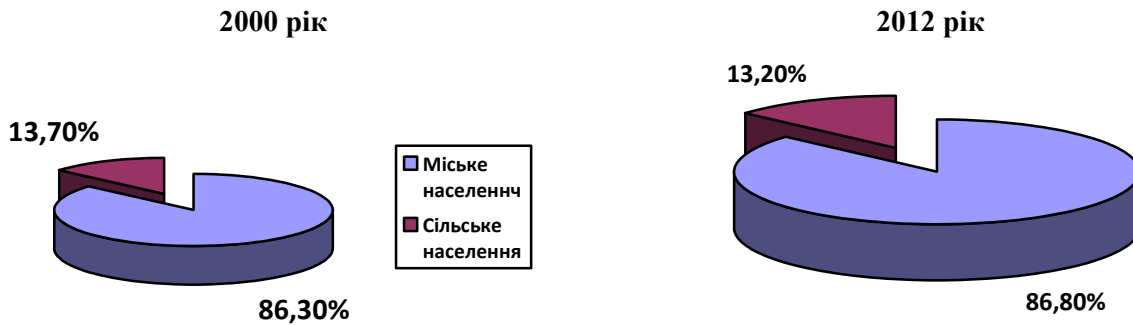
Рис 2. Загальний коефіцієнт природного руху сільського населення (на 1000 осіб) в Україні, Донецькій, Луганській областях у 2012 році

Постійне скорочення сільського населення за останнє десятиліття стало однією з причин зменшення частки сільського населення і збільшення частки міського в загальній структурі населення Донецької і Луганської областей (рис.3, рис.4).

Джерело: авторські розрахунки на основі даних Головного управління статистики у Донецькій області. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://donetskstat.gov.ua/statinform/nasel.php>

Рис. 3. Розподіл міського і сільського населення у Донецькій області

Джерело: авторські розрахунки на основі даних Головного управління статистики у Луганській області. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.lugastat.lg.ua/sinf/demograf/demogr0712_4.php

Рис. 4. Розподіл міського і сільського населення у Луганській області

В результаті від'ємного природного росту зменшення чисельності Донецької і Луганської областей за останні десять років склало понад 490 тис осіб і 325 тис осіб відповідно. Серед цієї кількості сільське населення Донецької області становило 75900 осіб, сільське населення Луганської області – 63200 осіб. Втрата частки сільського населення призвела до зникнення ряду сільських населених пунктів. З 2003 по 2013 рік в Донецькій області кількість сільських населених пунктів зменшилась на 6 адміністративно-територіальних одиниць з 1124 до 1118, в Луганській області за цей період з адміністративно-територіальної карти зникло 10 сільських населених пунктів, з 792 сіл залишилось 781.

В Україні, взагалі, і в східних регіонах, зокрема, залишається низькою середня тривалість життя. Загалом середня тривалість в Україні за останнє десятиліття життя зроста надто мало (на 0,96 року при її скороченні на 1,02 року для чоловіків), і за цим показником Україна посідає передостаннє місце в регіоні Європа та Центральна Азія [8].

Станом на 1 серпня 2012 року середня тривалість життя по Донецькій області склала 70 років, у тому числі для жінок – 75 років, для чоловіків 64 роки. Важливим аспектом збільшення середньої тривалості життя є зниження рівня передчасної смертності. За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, до передчасної відноситься смерть людини у віці до 65 років. За даними Головного управління статистики у Донецькій області, із 71 тис. померлих у Донецькій області в 2011 році 24,1 тис. осіб (33,9 %) померли не досягнувши 65 років, серед них жінки склали 7,4 тис. (31 %), чоловіки – 16,7 тис. (69 %). Серед померлих жінок не дожила до 65 років кожна п'ята (21 %), а серед померлих чоловіків – майже половина (47 %) [9]. Основною причиною передчасної смертності є захворювання системи кровообігу, від яких лише у 2011 році померло 8,2 тис осіб.

Блючим демографічним питанням для східних регіонів України залишається міграційний відтік населення сільських територій, як безпосередньо до великих промислових міст в межах регіону, так і за його межі, що безперечно стає ще однією з причин зміни структури населення Донецької і Луганської області в бік зменшення частки сільського населення й зникнення сільських адміністративно-територіальних одиниць. При цьому, слід зазначити, що міграційний відтік сільського населення в Донецькій і Луганській області має різні риси. В Донецькій області сільське населення за останні п'ять років, з 2008 року по 2012 рік, в переважній більшості, мігрувало в межах області, в той же час відтік населення із сільських територій Луганщини в основному відбувалось за її межі (Табл. 1).

Таблиця 1

Міграційний приріст (скорочення) населення сільських поселень Донецької і Луганської областей за потоками і роками

Рік	Всього		Внутрішньорегіональна		Міжрегіональна		Міждержавна	
	Донецька Область	Луганська область	Донецька область	Луганська область	Донецька область	Луганська область	Донецька область	Луганська область
2008	- 1297	-966	-1177	-457	-189	-525	69	16
2009	- 470	-370	-342	-52	-201	-287	73	-31
2010	231	-431	-100	-104	176	-352	116	25
2011	- 437	-743	-443	-379	-137	-458	143	94
2012	-1068	-687	-976	-327	-180	-431	88	71

Джерело: авторські розрахунки на основі даних Головного управління статистики у Донецькій області та Головного управління статистики у Луганській області [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://donetskstat.gov.ua/statinform/nasel.php>, http://www.lugastat.lg.ua/sinf/demograf/demogr0712_4.php

Стабільному соціальному розвитку сільських територій Сходу України заважають невирішені питання сезонності ринку праці, проблеми зайнятості населення, низький рівень оплати праці і т.д.

За звітом Донецької обласної служби зайнятості, станом на 1 січня 2012 року саме у сільських районах області було найбільше навантаження осіб, які шукали роботу на одну вакансію. Так, у середньому по Донецькій області на 1 вакансію претендувало 7 осіб, що шукали роботу, при цьому якщо у Донецькому міському центрі зайнятості на 1 вакансію претендувало 2 особи, то у Новоазовському районному центрі зайнятості – 90 осіб, Першотравневому РЦЗ – 60 осіб. В цілому, рівень безробіття сільського населення працездатного віку на початок 2012 року в Донецькій області становив 10,4 % (за методологією МОП), для порівняння - рівень безробіття міського населення регіону був 8,6%, а рівень безробіття сільського населення по Україні - 8,5% [10]. Переважна частина зареєстрованих безробітних у сільських територіях Донецької області - це безробітні у сфері сільського, лісового та рибного господарства.

Сільське господарство залишається головною сферою економічної діяльності і джерелом доходу для більшості населення, що мешкає у сільських територіях. Але сьогодні рівень заробітної плати робітників підприємств сільського господарства залишається у східних регіонах досить низьким і чи не найменшим серед рівня заробітних плат в інших сферах економічної діяльності. За підрахунками Головного управління статистики у Донецькій області середня номінальна заробітна плата одного штатного співробітника у регіоні у грудні 2012 року склала 3811 грн., а робітника сільського підприємства всього 2256 грн. Така ситуація є причиною збереження соціального напруження на селі і відтоку працездатного населення у міста.

Проблемними, у соціальному розвитку сільських територій Донецької і Луганської областей залишаються питання благоустрою і розвитку соціальної та інженерної інфраструктури на селі.

Сьогодні рівень благоустрою житла сільських територій в переважній більшості не відповідає сучасним умовам. Рівень забезпечення сільських населених пунктів послугами з подачі газу, води та теплової енергії значно відстає від міського. За підрахунками Головного управління статистики у Донецькій області станом на серпень 2012 року природний газ постачався лише до 22% сільських населених пунктів, з 401 сільських населених пунктів лише 36% користувались централізованим водопостачанням, а до центральної каналізації було підключено лише 45 сіл, або 4% від їх загальної кількості. Що стосується питання введення нового житлового фонду з високим рівнем благоустрою, а також дообладнання при капітальних ремонтах житлових будинків різними видами зручностей то покращення житлових умов, в основному відбувається для міського населення, а для сільських територій ці показники є незначними.

Вкрай актуальним для сільських територій залишається проблема незадовільного стану транспортної інфраструктури. Погіршення стану автомобільних доріг залишається причиною погіршення комунікації сільських територій з обласними центрами і великими містами. Багато у чому це обумовлено фінансовою неспроможністю сільських районів забезпечувати ремонт і будівництво автошляхів, які знаходяться на їх балансі, відсутністю інвестицій на будівництво доріг та занепадом автомобільних доріг у зв'язку із ліквідацією сільськогосподарських підприємств. Так з інформацією Луганської обласної державної адміністрації у 2010 році переважна більшість (72,6%) відомчих доріг знаходилась в сільській місцевості, власниками яких є сільськогосподарські підприємства та сільські ради [11].

Погіршення соціальної інфраструктури села можна простежити через аналіз забезпеченості сільських територій дошкільними закладами і загальноосвітніми школами. Так, за наявності в складі Донецької області 1118 сільських населених пунктів, лише кожен четвертий має на своїй території садочок і школу. За даними Управління освіти і науки Донецької облдержадміністрації станом на 2012 рік у сільській місцевості працює 307 дошкільних закладів і 305 загальноосвітніх шкіл. Не вирішеним для регіону залишається питання забезпечення школярів сільської місцевості автобусними перевезеннями. В 2012 році лише 68,7% учнів Донецької області були охоплені автобусними перевезеннями. Така ситуація позбавляє сільських мешканців права на отримання, гарантованих державою освітніх послуг

Складовою збалансованого розвитку сільських територій виступає доступне і якісне медичне обслуговування. Останнім часом в Донецькій області проводиться пілотний проект з реформування системи охорони здоров'я відповідно до Закону України «Про порядок проведення реформування системи охорони здоров'я у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та місті Києві». За результатами реформи з початку 2012 року в Донецькій області працює 72 Центри первинної медико-санітарної допомоги, 55 з яких розташовано у містах і 17 в сільських районах, структурними підрозділами яких стали 439 амбулаторій і 466 фельдшерсько-акушерських/фельдшерських пункти. Таким чином, в регіоні проведена робота, щодо охоплення первинною медичною допомогою сільських районів, але разом з тим не вирішеними, залишаються проблеми стовідсоткового забезпечення амбулаторних закладів медичними кадрами, обладнанням, медикаментами. Крім того, саме сільські райони в 2012 році втратили, в наслідок скорочення ліжкової мережі лікувально-профілактичних закладів 307 одиниць із 802 ліквідованих по Донецькій області, що обмежує можливості сільського населення в отриманні лікувально-профілактичного обслуговування.

Підсумовуючи вищезазначене, ми можемо говорити про те, що соціальний розвиток сільських територій східних регіонів не може бути успішним без вирішення широкого кола демографічних і соціально-економічних проблем. Що, в свою чергу вимагає від держави проведення комплексу заходів на всіх рівнях управління.

На державному рівні необхідно законодавчо затвердити надання підтримки і соціальних гарантій фахівцям, які направляються працювати у сільську місцевість.

На регіональному рівні необхідно по-перше, розробити і прийняти довгострокову стратегію стійкого розвитку сільських територій Донецької і Луганської області. По-друге, затвердити обласні програми соціальної підтримки молодих сімей, що проживають і працюють у сільській місцевості. По-третє, розвивати міжрегіональне, міжнародне співробітництво у напрямку залучення досвіду розвитку сільськогосподарських територій. По-четверте, створювати умови для розвитку соціального партнерства регіональної влади з агропромисловим бізнесом щодо спрямування коштів в розвиток соціальної інфраструктури сільських територій регіонів.

На місцевому рівні важливим є затвердження програм підтримки розвитку малого підприємництва на селі.

РЕЗЮМЕ

В науковій статті проаналізовано стан та ключові тенденції соціального розвитку сільських територій Сходу України (Донецька область, Луганська область), окреслені основні соціальні проблеми села, надані пропозиції щодо їх подолання.

Ключові слова: соціальний розвиток, соціальні проблеми, сільські території, демографічна ситуація, зайнятість, соціальна інфраструктура, інженерна інфраструктура.

РЕЗЮМЕ

В научной статье представлен анализ состояния и ключевых тенденций социального развития сельских территорий Востока Украины (Донецкая область, Луганская область), очерчены основные социальные проблемы села, даны предложения по их преодолению.

Ключевые слова: социальное развитие, социальные проблемы, сельские территории, демографическая ситуация, занятость, социальная инфраструктура, инженерная инфраструктура.

SUMMARY

Scientific paper presents analysis of the key trends and social development of rural areas of the East of Ukraine (Donetsk, Luhansk region), pointed out the major social problems of the country, suggests ways of overcoming them.

Keywords: social development, social issues, rural areas, demographics, employment, social infrastructure, physical infrastructure.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Бородіна О. Соціальні інновації в системі сільського розвитку: концептуальні підходи /О. Бородіна // Економіка України. – 2010 - № 9. – С. 68-77
2. Бородіна О., Прокопа І. Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення/О. Бородіна, І. Прокопа // Економіка України. – 2009 - № 4. – С. 74-85
3. Біла С. Реформування соціально-економічного розвитку сільських територій в Україні / С. Біла// Стратегічні пріоритети. – 2012. – №3(24). – С. 62-70
4. Аграрна праця та соціальний розвиток села / [Бугуцький О.А., Купалова Г.І., Орлатий М.К. та ін.]; за ред. Бугуцького О.А. – К.: Інститут аграрної економіки УААН, 1996. – 302 с.
5. Жаліло Я., Лавриненко С. Щодо рівнів соціального розвитку сільських територій та життя сільського населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/monitor/Desember/16.htm>
6. Саблук П.Т. Сучасна аграрна політика України: проблеми становлення / Саблук П.Т., Лукінов І.І., Юрчишин В.В. – К.: Інститут аграрної економіки УААН, 1996. – 663 с.
7. Оприлюднення експрес-випусків Держстату у 2012 році. Розподіл постійного населення України за статтю і віком на 1 січня 2012 року. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Human Development Report 2011. Sustainability and Equity: A Better Future for All. – Published for the UNDP. – P. 132.

9. Демографічна ситуація у Донецькій області. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://donetskstat.gov.ua/statinform/nasel.php>.
10. Інформаційна записка про стан ринку праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dcz.gov.ua/don/control/uk/statdatacatalog/list>.
11. Автомобільні дороги Луганської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lugostat.lg.ua/press.php>

УДК 001.895:330.30

ПОБУДОВА СЦЕНАРІЇВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИКЛІЧНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Кологривов Я. І., аспірант кафедри менеджменту Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Розвиток підприємств може суттєво сповільнитися, або навіть призупинитися через різні причини: наявність бюрократичної структури управління, відсутність нових людей в керівництві, погане планування, неефективні капіталовкладення, відсутність ресурсів і, навіть, невезіння. Проте, існує низка прикладів краху успішних підприємств з найкращим менеджментом, готовністю впроваджувати інновації та з гарно організованими дослідженнями ринку та побажань споживачів.

Що ж є причиною краху таких компаній? Виявляється, що бездоганний менеджмент, і сама процедура прийняття рішень в організації, що процвітає, але не застосовує потужні методології передбачення (foresight) майбутніх ринків, зумовлює її неминучий крах [1].

Ця закономірність стосується всіх ринків у сферах виробництва і послуг, наприклад, ІТ, електроніки, хімії, механіки, металургії та ін.

Якщо розглянути комп'ютерну галузь, то можна помітити, що ІВМ домінувала на ринку мейнфреймових комп'ютерів, але не зреагувала на появу, з технологічної точки зору, більш простих міні-комп'ютерів. В результаті ринок міні-комп'ютерів фактично створила молода компанія Digital Equipment Corporation (DEC), яка і посіла місце основного виробника, відібравши споживачів у ІВМ, коли міні-комп'ютери у функціональному плані змогли забезпечувати потреби споживачів мейнфреймових комп'ютерів. При цьому, якщо порівнювати розміри та можливості ІВМ та DEC на етапі проектування міні-комп'ютерів, то ІВМ була в набагато вигіднішому положенні: компетентний менеджмент, найкращі інженери, напрацьована база лояльних клієнтів, ефективна мережа дистрибуції, відома торгова марка, і звичайно – наявні фінансові ресурси. Проте ІВМ просто не надала значної уваги інноваційній «підривної» (термінологія Clayton M. Christensen – професора Гарвардської школи бізнесу) технології міні-комп'ютерів і не займалася розвитком останньої, що призвело до втрати часу. Чим і скористалися DEC, а трохи згодом Data General, Prime, Hewlett-Packard та Nixdorf. Коли ІВМ зрозуміла перспективність розвитку технології міні-комп'ютерів, було вже занадто пізно: поки ІВМ намагалася сконструювати власний міні-комп'ютер, всі споживачі мейнфреймових комп'ютерів ІВМ перейшли на міні-комп'ютери молодих компаній, що були описані вище. Проте всі виробники міні-комп'ютерів не оцінили ринок настільних комп'ютерів. Цей ринок здобули Apple, Commodore, Tandy та автономні підрозділи ПК компанії ІВМ. Але і Apple, і ІВМ на п'ять років запізнились з виходом на ринок портативних комп'ютерів [1].

Цікаво, що більшість провідних виробників комп'ютерів вважалися компаніями з ефективним управлінням, а в школах менеджменту та у журналістських оглядах їх наводили як приклад для наслідування. Ось що писав американський журнал Business Week в 1986 р.: «Конкурувати з Digital Equipment Corporation в наш час – все одно, що стояти на шляху локомотива, що рухається на повній швидкості. Цей виробник комп'ютерів, вартість якого складає 7,6 млрд дол., набирає швидкість, поки більшість його конкурентів топчуться на старті» [2]. Далі автор радить ІВМ діяти обачніше, щоб не відставати. І справді, DEC була названа однією з найбільш перспективних компаній в аналізі McKinsey, на основі якого була видана книга In Search of Excellence [3].

Але вже за декілька років про DEC пишуть зовсім по-іншому. «Digital Equipment Corporation необхідна добре продумана реорганізація. Обсяги продажів міні-комп'ютерів – її основної лінії продуктів – катастрофічно знизилися. План реорганізації, який було прийнято два роки тому, провалився. Системи прогнозування та планування виробництва також абсолютно не виправдали себе. Зниження витрат не відобразились на прибутковості... Проте справжньою трагедією можуть обернутися втрачені компанією можливості. DEC втратила два роки, намагаючись за допомогою напівзаходів затвердитися на ринку настільних комп'ютерів, що змінив всю комп'ютерну галузь [4].

Рішення, що призвели DEC до занепаду, були прийняті в той час, коли компанію вважали взірцем з точки зору ефективності її менеджменту. Але ж саме в той час керівництво DEC жодним чином не відреагувало на появу настільних комп'ютерів, які захопили ринок через декілька років потому.

Причина цього закладена в тому, що якість та функціональні показники «підривної» технології (в даному випадку – настільного комп'ютера) не забезпечували потреб основних споживачів DEC. Насправді DEC провела всі необхідні дослідження, навіть звернулася до основних споживачів з метою з'ясувати, чи потрібні останнім настільні комп'ютери. Відповідь споживачів була негативною, оскільки на етапі зародження ринку настільних комп'ютерів їх потужність не відповідала потребам основних споживачів міні-комп'ютерів, а всі дослідження вказували на відсутність великих обсягів продажу на основному ринку. І так було насправді. Проте настільні комп'ютери створили новий ринок – ринок персональних комп'ютерів, на якому недоліки настільних комп'ютерів на ринку міні-комп'ютерів стали перевагами: нижчі якість, виробнича спроможність та функціональність, що в результаті забезпечило зниження розмірів, ціни та простоту у використанні. Саме на ринку персональних комп'ютерів, настільні комп'ютери дорозвинулися до рівня, необхідного для забезпечення потреб користувачів міні-комп'ютерів, що забезпечило можливість атаки виробниками настільних комп'ютерів ринку міні-комп'ютерів і відтоку основних споживачів міні-комп'ютерів на ринок настільних комп'ютерів, які ще вчора не розглядали настільні комп'ютери як альтернативу міні-комп'ютерам.

Таким чином, з урахуванням особливостей розвитку сучасних гостроконкуруючих і динамічних ринків, застосування потужних методологій передбачення, які спираються на циклічність економічних процесів, є необхідною умовою успішної і довгострокової діяльності підприємств. Такі методології розробляються і пропонуються автором в контексті формування критичних технологій майбутнього на часовому горизонті до 2020 року.

Видатний російський вчений М. Д. Кондратьєв в 20-х роках ХХ століття висунув припущення про існування «великих економічних циклів» в ринкових економіках капіталістичних країн. Працюючи на кафедрі політичної економії та статистики, він спочатку помітив, а потім довів існування «великих циклів кон'юнктури» (саме таку назву використовував вчений). М. Д. Кондратьєв проаналізував динаміку розвитку економік капіталістичних країн Західної Європи починаючи з кінця ХVІІІ століття і помітив, що цей розвиток є циклічним, і що кожні 40-60 років цикл змінюється наступним, супроводжуючись зміною технологічного укладу[5].

У результаті дослідження Кондратьєв виокремив такі великі цикли (виділено напівжирним шрифтом) (таблиця):

Наступним кроком вченого був прогноз щодо спадної хвилі 3-го К-циклу. І, висловлюючи ще в 1922 році думку про існування «великих циклів кон'юнктури», М. Д. Кондратьєв статистичними дослідженнями виявив, що перехід від висхідної до низхідної фази великого циклу буде мати місце на межі 20-30-х років, передбачивши тим самим Велику світову депресію 1929–1933 рр., що вразила економіку США, країни Західної Європи та Північної Америки. Постраждали від неї усі капіталістичні країни світу[6].